

IZ VAŠKEGA V MESTNO IN IZ MLADEGA V STARO

BRANE ŠMID

Na Primskovem pri Kranju, v vaškem okolju, je kmalu po drugi svetovni vojni nastala folklorna skupina. Takrat je bilo Primskovo vas na obrobju Kranja, kjer so z gradnjo zadružnega doma nastale razmere za razcvet kulturnega življenja. Sicer že pred drugo svetovno vojno delujoča gledališka skupina, ki je nastopala v starem gasilskem domu, je z izgradnjo odra in dvorane dobila nove možnosti za obstoj in nadaljnji razvoj. Takrat in še pozneje so se skoraj vsi vaščani združili okrog tega jedra in s skupnimi močmi ustanovili še lutkovno skupino (pred leti daleč najboljšo na Gorenjskem), pevski zbor, folklorno skupino, strelsko društvo, nogometno sekcijo ... Čeprav je bil Kranj kot mesto tedaj v kulturnem razcvetu, saj je imel profesionalno gledališče, pa se je na odru na Primskovem odvijal kakovosten gledališki program s priznanimi režiserji in številnimi odlično odigranimi predstavami, v katerih so kdaj pa kdaj sodelovali tudi folklorniki.

Folklorno skupino so takrat sestavljali izključno vaščani Primskovega. Ker sami strokovnih znanj niso imeli, so jih ljudskih plesov pričeli učiti nekateri plesalci AFS France Marolt iz Ljubljane. Z vlakom so se vozili na vaje in kar hitro usposobili plesalce, da so izvajali odrske postavitve gorenjskih plesov, ki jih je za AFS France Marolt in nekatere druge skupine na Gorenjskem pripravila Tončka Marolt. Vsa leta pozneje je skupina članstvo dopolnjevala s Primskovljani, ustanovila celo tamburaško skupino in pričela plesati ples, zapisane v Beli krajini. Folklorna skupina je bila vpeta v delovanje celotnega Delavsko-prosvetnega društva Svoboda Primskovo. Udejstvovala se je v programih krovnega društva in s pomočjo gledališke skupine, pevskega zbora in folklorne skupine so nastajale gledališke igre, operete in drugi dogodki, pomembni za razvoj kraja. Ko se je začel razvijati turizem, so se na središču vasi začeli ustavljati avtobusi s turisti in skoraj vsak teden je tam nastopala folklorna skupina. Krajanje so bili zelo povezani med seboj in v tistem času skupina ni čutila nikakršnih težav s pridobivanjem novih članov, godcev in pevcev.

Medtem je v Kranju vzporedno delovala tudi folklorna skupina Sava, ki je imela popolnoma drug značaj. S podporo nekdanje velike in ugledne tovarne Sava je pridobivala veliko večja sredstva za svoje delovanje in žela uspehe doma in na tujem. Z "boljšim" programom, kar je, vsaj kot smo to tedaj dojemali Primskovljani, predstavljal "jugoslovanski program", z gostovanji po Sloveniji, Jugoslaviji in tujini, je kmalu postala privlačna tudi za izkušene plesalce s Primskovega. Tako je veliko dobrih plesalcev prestopilo v Folklorno skupino Sava, Folklorna skupina Primskovo pa

je pričela počasi stagnirati. Še naprej je vztrajala pri programu, ki je zajemal zgolj slovenske ljudske ples, in nastopala predvsem v bližnjem okolju.

Leta 1980 sva Folklorno skupino Primskovo pričela voditi Anita Peteh in Brane Šmid. Folklorna dejavnost na Primskovem je ponovno oživela, spet so se ji pridružili mladi Primskovljani, ki ob ustreznem vodenju in strokovni rasti skupine niso več odhajali drugam.

Sčasoma je vas Primskovo postajala del Kranja in kmetije so se umikale novozgrajenim blokom na Planini. S prihodom plesalcev s tega dela Kranja se je skupina sicer okrepila, vendar dotedanjega močnega "lokalpatriotizma" ni bilo nikoli več čutiti. V skupino so prihajali novi člani in iz nje odhajali, med njimi pa jih je bilo vse manj s Primskovega. Kljub temu da se je vodstvo folklorne skupine trudilo, da bi v svoje vrste pridobili večje število Primskovljanov, nam to do danes ni več uspelo, saj so se mladi kot del mesta razgubili daleč naokrog. Kljub velikemu številu šol, ki jih imamo v Kranju, danes težko dobimo nove plesalce ali godce, saj je mladim ponujenih cel kup zanimivih prostočasnih dejavnosti, ti pa se odločajo za stvari, ki naj bi jim pomagale v nadaljnjem življenju in pri študiju. Konkurenca je tudi na področju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti neusmiljena in mlade sili, da se odločajo za programe, ki jim bodo omogočali zaposlitve in boljše življenje. V mestni občini Kranj danes delujejo tri odrasle folklorne skupine, nekaj otroških, blizu Kranja, ki je bil nekdanje velika občina, pa še folklorne skupine v Naklem, Cerkljah, Šenčurju, Predosljah, Preddvoru in Podblici.

Članstvo in sestav programa bistveno zaznamuje vlogo, ki jo ima folklorna skupina v kraju.

Akademska folklorna skupina Ozara iz Kranja pri prikazu godovanja.

(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Kamnik, 24. 5. 2003.)

Predstavljamo

Danes Akademska folklorna skupina Ozara Kranj pridobiva svoje člane iz širšega zaledja nekdanje velike občine Kranj. Člani prihajajo iz Preddvora, Naklega, Cerkelj, Vogelj ter celo iz Medvod in Ljubljane. Mladi tako niso več povezani s krajem in delovanje skupine je popolnoma drugačno, kot je bilo v začetku. Vodstvo se trudi, da bi obudili nekdanje šege in navade, ki so živele na Primskovem, in s tem skuša še z zadnjimi močmi ustvarjati povezavo s kraji.

Ko smo v zadnjih letih hodili na gostovanja v tujino, smo opazili, da na zahodu Evrope ni tako mladih skupin, kot so bile v Sloveniji. Opazili smo večje število skupin s starejšimi plesalci. Videti je, da tudi Slovenci počasi stopamo na pot, ki so jo folklorne skupine na Zahodu že prehodile pred nami. Danes nas način življenja, celodnevno delo in možnost, da brez problemov potujemo v katero koli državo, omejuje pri kadrovanju. Mladih delavcev, ki bi se priključevali folklorni skupini, ni več, ostali so le še srednjeolci, študentje in starejši.

V zadnjem času se tudi na Slovenskem pojavlja čedalje več upokojskih in veteranskih folklornih skupin. Skupine sestavljajo ljudje, ki so si zgradili dom, ustvarili družine in se gmotno oskrbeli. Tistim, ki so nekdanj že plesali, pa potem iz objektivnih vzrokov niso več mogli, je plesno izročilo ostalo v krvi. Združujejo se in plešejo, saj imajo več prostega časa, denar za nakup novih kostumov ter za zagotavljanje drugih aktivnosti, voljo in drugo. Tudi te skupine so pod strokovnim vodstvom sposobne plesati in prikazovati kakovosten program, ki pa mora biti prilagojen starosti

članstva. Ne vem, ali naj se tega bojimo ali ne, ampak zdi se mi, da se bodo v prihodnje oblikovale maloštevilne, a kakovostne skupine z mladimi plesalci, vse več pa bo upokojskih in veteranskih skupin.

V življenju starejših ljudi se dogajajo spremembe, saj starejši želijo svojo starost kakovostno in aktivno preživeti, sočasno pa jim ta dejavnost omogoča ohranjanje spomina na preteklost in mladost, ki so jo preživeli. Na Primskovem za zdaj skupino sestavljajo še mladi člani, ne glede na to, kaj se bo zgodilo v prihodnje, si želimo, da bi jo sestavljali ljudje, ki imajo radi ljudsko izročilo.

Predstavitve plesov, zapisanih v Beli krajini, na regijskem srečanju folklornih skupin.
(Foto: Janez Eržen, Begunje, 22. 5. 2005.)